

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN İNSANİ YARDIMLARI: SURIYE ÖRNEĞİ

N. Aslı ŞİRİN ÖNER*

Öz

Dünyanın pek çok bölgesinde yaşanan çatışmalar, değişik boyutlara sahip insani krizlere yol açmakta ve krizlerle karşılaşan insanlar giderek artan şekilde yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. İnsani yardım alanında etkin olan aktörlerden biri Avrupa Birliği'dir. Bu alanda önemli rol oynayan bir aktör olarak AB, Suriye'de 2011'den beri süren insani kriz karşısında nasıl bir yol izlemektedir? Bu soruya yanıt aranan makalede, Birlik yardımlarına uygulanan vekâlet kuramından hareketle Avrupa Komisyonu tarafından Suriye'ye yapılan insani yardım mercek altına alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu, insani yardım, Suriye insani krizi, vekâlet kuramı*

EUROPEAN UNION'S HUMANITARIAN AID: THE SYRIAN CASE

Abstract

Armed conflicts taking place in many regions of the world are paving the way for humanitarian crises with different dimensions and the affected populations are in need of humanitarian aid. One of the leading actors in the field of humanitarian aid is the European Union. Faced with the biggest crises of the recent decades, how does the EU respond to the Syrian humanitarian crisis going on since 2011? Seeking an answer to this question, the present article elaborates on the European Commission's humanitarian aid to Syria by using the principal-agent theory as a theoretical framework.

Keywords: *European Union, European Commission, humanitarian aid, principal-agent theory, Syrian humanitarian crisis*

* Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Avrupa Birliği Enstitüsü, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: asli.sirin@marmara.edu.tr

Giriş

1990'lı yıllar, Soğuk Savaş'ın sona ermesine tanıklık etmekle kalmamış, aynı zamanda çok sayıda silahlı çatışma ve dolayısıyla insani krizi beraberinde getirmiştir. Körfez Krizi sonrası Irak, Afganistan, Ruanda, Somali, Yugoslavya'daki çatışmalar 1990'lardaki, Sudan, Kolombiya, Endonezya, Liberya'daki çatışmalar ile 2011'den bu yana Suriye'de devam eden iç savaş ise 2000'lerdeki çatışmalardan birkaçıdır. Dünyanın pek çok bölgesinde yaşanan çatışmalar, bir yandan insani yardıma muhtaç olan insanların sayısını arttırırken diğer yandan uluslararası yardım mekanizmalarını güçlendirme ihtiyacına aciliyet kazandırmıştır.

İnsani yardım denildiğinde ilk akla gelen isimler Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Her ikisi de gerek silahlı çatışmalar gibi insan kaynaklı felaketler gerekse doğal afetlerin kurbanlarına yaptığı yardımlarla dünyanın en büyük bağışçıları konumundadırlar. AB'ye bakıldığında, üye devletlerin belli ölçüde katkıda bulunmalarına karşın söz konusu yardımların büyük bir bölümünün Birlik bütçesinden karşılandığını görmek mümkündür.

AB'nin uluslararası arenada son derece etkin şekilde rol oynadığı alanlardan biri niteliğindeki insani yardımın konusunu oluşturduğu bu makale, Suriye'de 2011'den beri sürmekte olan insani kriz karşısında Birliğin izlediği yolu, Avrupa Komisyonu'nun faaliyetleri çerçevesinde irdeleme amacı taşımaktadır. Krizin başladığı 2011 yılından 2014 yılı sonuna dek AB'nin Suriye'ye yaptığı insani yardım mercek altına alınırken, Birlik yardımlarına uygulanan vekâlet kuramından (*principal-agent theory*) yararlanılmakta ve Komisyon belgeleri kullanılmaktadır.

Suriye örneği üzerinden AB'nin insani yardımlarının incelendiği bu makale, üç bölümden oluşmaktadır. AB'nin insani yardım alanında oynadığı rolün ele alındığı ilk bölümde, önce insani yardıma dair genel bilgi verilmekte, ardından vekâlet kuramı çerçevesinde Birliğin insani yardım sisteminin gelişimine yer verilmektedir. İkinci bölüm, günümüzün en önemli insani krizlerinden biri niteliğindeki Suriye krizini ele almaktadır. Son bölümün odağını ise, AB'nin 2011-2014 döneminde Suriye'ye yaptığı insani yardım oluşturmaktadır. 2011 yılı öncesinde AB-Suriye ilişkilerine kısaca değinildikten sonra, 2011'de çatışmalarla beraber başlayan insani krize Birliğin verdiği yanıt ve Suriyeliler'e yapılan yardım Komisyon belgelerinden yararlanmak suretiyle mercek altına alınmaktadır.

Avrupa Birliği'nin İnsani Yardım Alanındaki Varlığı

1990lar, giderek artan taleple birlikte insani yardımın büyük bir değişim geçirdiği yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Soğuk Savaş döneminde daha ziyade doğal felaketlerin kurbanlarına yapılan acil yardım niteliğini taşıyan insani yardım, 1990'larda yeni bir boyut kazanarak dünyanın pek çok bölgesinde patlak veren çatışmaların mağdur durumda bıraktığı insanlara yapılan yardım halini almıştır. Gerek doğal felaketler gerekse insan kaynaklı (beşeri) felaketlerin kurbanları için yardım elini uzatanların başında, 1990'lardan beri 140'tan fazla ülkeye 14 milyar

Euro'dan fazla yardım yapan (Fact Sheets on the European Union, 2015) Avrupa Birliği gelmektedir.

AB'nin insani yardım sisteminin ele alındığı bu bölümde insani yardım hakkında genel bir çerçeve çizerek başlamakta yarar var. İnsani yardım, doğal afet ve beşeri felaket şeklinde ortaya çıkan acil durumlarda, insanların hayatlarını koruma ve acılarını dindirme amacıyla yapılan yardımdır (Haglund, 2001: 154). Doğal afetler, deprem, heyelan, çığ, tsunami ve sel gibi ya büyük oranda ya da tamamen insanların kontrolünün dışında gerçekleşen, mal ve can kaybına neden olabilen, tehlikeli ve büyük çaplı olaylardır. 1960'lardan bu yana giderek daha fazla sayıda karşılaşılan doğal afetler çok sayıda insanın yaşamını etkilemektedir (Haglund, 2001). Beşeri (insan kaynaklı) felaketler ise, maden kazaları, biyolojik, kimyasal ve nükleer kazalar, endüstriyel kazalar gibi doğanın kendi gücünden kaynaklanmayan, insanoğlunun doğayla etkileşimi aşırı hale geldiğinde ortaya çıkan ya da etnik, dini ve sivil çatışmalar gibi doğrudan insan eliyle gerçekleşen felaketlerdir. Doğal afetlerde olduğu gibi, dünyanın pek çok yerinde yaşanan beşeri felaketler sonucunda da insanlar hayatlarını kaybetmekte, yerlerinden edilmekte, kısıcası derinden etkilenmektedirler.

Afet durumlarında yapılan insani yardım incelendiğinde bazı hususların öne çıktığı görülmektedir. Öncelikle, insani yardımın belli ilkelere dayandığını belirtmekte yarar var. Haglund (2001: 156) bu ilkeleri şöyle sıralamaktadır: insani yardım, a) bedava, b) tarafsız ve bağımsız şekilde, c) koşulsuz olarak, hiçbir ayırım gözetmeden ve d) acil durumlardaki kurbanlara doğrudan yapılır. İkinci olarak, insani yardımla ilgili algının değiştiğinin altını çizmek gerekir. Eskiden insani yardım yapılacak devletin rızası alınırken, her ne kadar uluslararası hukuki düzenin temeli yine egemenlik olsa da, koşulların farklılaşması sonucunda devletlerin rızasıyla ilintili olarak yeni algılar ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, insani yardım hakkının bir yandan kurbanların saldırı, işkence ve diğer gayrı insani muameleden korunma hakkı, diğer yandan uluslararası veya yerel örgütler ve diğer devletlerin kurbanlara yardım etme hakkı anlamına gelmesidir. Diğer algı da karşı önlemler alma hakkıdır (Haglund, 2001:156). Bu bağlamda, giderek daha sıklıkla altı çizilen nokta, devlet egemenliğinin insani yardımın önünde engel oluşturmamasıdır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de konuya dikkat çekmekte ve prensip olarak bunu uygulamaya çalışmaktadır.

İnsani yardımın uluslararası alanda ortaya çıkışı 1970'lere uzanmaktadır, ancak o dönemde Soğuk Savaş koşulları hüküm sürdüğünden ötürü insani yardım pek çok kısıt altında yapılmıştır.¹ Soğuk Savaş sonrasında ise tablo değişmiş, ideolojik kısıtların ortadan kalkmasıyla birlikte insani yardımın da yöneliminde farklılaşma olmuştur. En önemlisi, Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, ideolojik nedenlerden ötürü bazı grupların yapılan insani yardımlara erişimi artık hiçbir biçimde engellenmeyecektir. Ayrıca çatışmalardan etkilenenlerin sayısını azaltmak amacıyla, çatışmaları önleyen, sınırlayan ve durduran unsurlar içerecek geniş

¹ Söz konusu kısıtlar için bkz. (Haglund, 2001: 157).

kapsamlı bir yaklaşım geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Haglund, 2001). Soğuk Savaş sonrası yaşanan çatışmalar, insani yardıma acil biçimde gereksinimi olanların sayısını gittikçe arttırmış ve bu durum uluslararası toplumu harekete geçirmiştir. Avrupa Birliği'nin 1990'ların başından itibaren gittikçe artan insani yardımlarını da Soğuk Savaş sonrası dönemin değişen konjonktürü içinde değerlendirmek gerekir.

AB'nin insani yardım sisteminin gelişimi incelendiğinde, Avrupa Topluluğu'nun (AT), kuruluş yıllarında, insani yardımı geri plana itilebilecek bir faaliyet olarak gördüğü söylenebilir. Hatta 1957'de imzalanan Roma Antlaşması'nda insani yardımın ne amaçları ne de etkin biçimde yapılmasını sağlayacak araçlar tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle, AT'nin Kurucu Antlaşması'nda insani yardım konusuna herhangi bir referansta bulunulmamıştır. İnsani yardımdan ilk kez söz edilen Topluluk belgesi, Afrika, Karayip ve Pasifik (AKP) ülkeleriyle 1969'da imzalanan Yaoundé II Sözleşmesi'dir. Bu Sözleşme'de yer alan insani yardım, kuraklık, sel veya deprem vb. doğal afetlerin yol açtığı istisnai iktisadi zorluk durumlarında yapılan "istisnai yardım"dır (Haglund, 2001: 160). Yaoundé II Sözleşmesi'nden on yıl sonra imzalanan Lomé II Sözleşmesi'nde ise insani yardımın kapsamı genişletilmiş, "istisnai yardım"ın yerini alan "acil yardım" doğal afetleri olduğu kadar iç savaş ve etnik çatışmaları kapsayan beşeri felaketlerin mağdurlarını da içermiştir (Klages, 2001). Bunun yanı sıra, "istisnai yardım" hükümetlere verilirken, "acil yardım" doğrudan felaket mağdurlarına verilecekti. AT, yardımı Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) ve Birleşmiş Milletler kuruluşları aracılığıyla dağıtacaktı. Acil yardım ilk başlarda yalnızca AKP ülkeleriyle sınırlıyken, 1980'lerden itibaren diğer ülkeleri de kapsamıştır.¹

1990'lar, AT/AB'nin insani yardım sisteminin gelişimi açısından dönüm noktası niteliğindedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde, Dalia'nın da (2001) ifade ettiği gibi, etnik çatışmaların yol açtığı insani krizlerin sayısının artması AT'nin insani müdahale alanındaki rolünü sorgulamasına neden olmuştur çünkü insani yardım özel hayır işi veya küresel dayanışma konusu değil, uluslararası ilişkilerin önemli bir bileşeni konumundaydı. AT, bu gerçeği farkına varmış ve AB'nin kurucu antlaşması olan Maastricht Antlaşması'na yansıtmıştır. AB Antlaşması'nın "Kalkınma İşbirliği" (Başlık 17) başlığı, Birliğin yardım politikasının hukuki temelini oluşturmaktadır.²

AB'nin kalkınma işbirliği çerçevesinde yapacağı insani yardımlardan, vekâlet kuramından (*principal-agent theory*) hareketle, Avrupa Komisyonu sorumlu olacaktı. İktisat profesörü S. Ross'un (1973:134) geliştirdiği vekâlet kuramına göre, "karar almayı gerektiren belirli bir alanda, iki (veya daha fazla) taraf arasında, vekil olarak tayin edilen taraf (*agent*), vekâlet verenin (*principal*) adına hareket ediyorsa

¹ Acil yardım, verilmeye başlandığı ilk yıllarda, AT'nin kalkınma işbirliği politikasını tamamlayıcı niteliktedir. Topluluk, acil yardıma ilaveten, Ortak Tarım Politikası'nın bir parçası olan acil gıda yardımı da yapmıştır (Haglund, 2001).

² Kalkınma işbirliğinin genel amacını ve uyulması gereken temel kuralı-ki o kural BM'nin çerçevesini çizdiği dünya barışını desteklemektir-içeren AB Antlaşması'nın 130u Maddesi, insani yardım alanında Topluluğun yetki almasına yönelik ilk adımdır (Dalia, 2001: 169).

veya onu temsil ediyorsa vekillik ilişkisi ortaya çıkmıştır”. Şirketlerde vekâlet veren aktör, kendi adına hareket etmesi için vekil adı verilen diğer aktöre yetki vermektedir, zira vekâlet veren belirli bir alanda sonuca ulaşmak için vekilin yardımına gereksinim duymaktadır. Vekâlet kuramı, AB’nin eylem veya politika alanlarına uygulandığında, vekâlet veren tarafın üye-devletler, vekilin ise AB kurumları olduğu görülmektedir. Kuram, daha ziyade AB’nin iç politika alanında kullanılmaktadır. Birliğin dış ilişkileri söz konusu olduğundaysa, dış ticaret politikasıyla ilgili çalışmalarda kuramdan yararlanıldığı görülmektedir (Meunier, 2000; Kerremans, 2004; Frennhoff Larsén, 2006, alıntılan Versluys ve Orbie, 2006).

İnsani yardım alanı, AB ile üye-devletlerin yetki paylaşımında bulunduğu³ ve Papademetriou’nun (2011) belirttiği gibi, birlikte sinerji oluşturacak biçimde hareket ettikleri bir alandır. Vekâlet kuramı bağlamında incelendiğinde, toplu halde vekâlet veren tarafın AB üye-devletleri, vekilin ise Avrupa Komisyonu olduğu söylenebilir. 1990’ların ilk yıllarında Komisyon içerisinde belirli Genel Müdürlükler insani yardım operasyonlarını ve fonları idare etme sorumluluğunu üstlenmişlerdi. Bunlar Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (DG I), Kalkınma İşbirliği Genel Müdürlüğü (DGVII) ve acil gıda yardımı Genel Müdürlüğü (DG VI) idi (Dalia, 2001: 170). Görevin üç farklı Genel Müdürlüğe (GM) verilmesi, pek çok sorunu beraberinde getirmişti. GM’ler arasındaki koordinasyon eksikliği, kaynakların yanlış kullanımı ve GM’lerin örtüşen yetkilerinin yardım eylemlerinin etkinliğini azaltması bunların en önemlileriydi.

Birliğin insani yardım sisteminde yaşadığı sorunlar, sadece insani yardımdan sorumlu bir idari yapının oluşturulmasını gerekli kılmış, buna yönelik atılan adımlar sonucunda 1992 yılında İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü (ECHO) kurulmuştur.^{4 5} ECHO, vekâlet kuramı çerçevesinde, üye devletlerin, insani yardım yapılması için yetki verdiği Komisyon Genel Müdürlüğü’dür. Aynı zamanda uluslararası toplum tarafından da tanınan bir kuruluştur. ECHO’nun kuruluş amaçlarına bakıldığında, bir yandan AB’nin yardım politikasının etkinliği ve tutarlılığını arttırmak, diğer yandan Birliğin Avrupa ve dünyada görünürlüğünü pekiştirmek olduğu söylenebilir (Dalia, 2001).

1996 yılında ECHO’nun çalışmaları, Maastricht Antlaşması’nın 130w maddesine dayanan Konsey’in İnsani yardımlar hakkında 1257/1996 sayılı Tüzüğü ile hukuki bir temele oturtulmuştur.⁶ AB’nin yapacağı insani yardım öncelikle

³ Avrupa insani yardım bütçesinin önemli bir bölümü, Versluys’un (2007) dikkat çektiği gibi, Avrupa Komisyonu’na bırakılmış olsa da sorumluluk açısından durum farklıdır, zira sorumluluğun sadece bir kısmı Komisyon’a verilmiştir ve her üye devlet, Birlik düzeyinde yapılan faaliyetlere paralel bir insani yardım politikası izlemektedir.

⁴ ECHO’nun kurulmasının arkasında yatan nedenlerin ayrıntısı için bkz. (Dalia, 2001: 170-171).

⁵ ECHO, kurulduktan bir yıl sonra İşbirliği ve Kalkınma Komiseri M. Marin’in sorumluluğuna verilmiş, 1995’te ise insani yardımdan sorumlu ayrı bir Komiser (E. Bonino) atanmıştır (Versluys, 2008). Böylece ECHO’nun acil durumların yanı sıra uzun dönemde de müdahale etmesi için görev alanı genişletilmiştir.

⁶ 1999’a geldiğinde, insani yardım ve kalkınma yardımına ait portföyler, tek bir Komiser’in sorumluluğunda olacak şekilde bir araya getirilmiş; 2004 yılında ise, ECHO tek başına bir Genel

hiçbir şekilde siyasi olmamalıdır. Bunun yanı sıra, insanilik (insanların hayatlarını kurtarmaya yönelik), tarafsızlık (yardım eylemlerinin sadece ihtiyaca dayalı ve felaketten etkilenen gruplar arasında ayırım gözetmeden), bağımsızlık (bir anlaşmazlıkta hiçbir grubun tarafını tutmadan) ve bağımsızlık (insani amaçların siyasi, iktisadi ve askeri amaçlardan bağımsız olması) ilkelerine göre yardım yapılmalıdır (Versluys, 2008: 99). 1257/1996 sayılı Tüzük uyarınca ECHO'nun görevleri:

- Doğal ve insan kaynaklı felaketlerde insanların hayatlarını kurtarmak ve felaket sonrasında onları zararlardan korumak,
- İç savaş gibi uzun süren krizlerden etkilenen insanlara gerekli yardımı sağlamak,
- Yardımın ulaşmasını mali açıdan sağlamak ve yardım yapılması planlanan kişilerin yardımdan faydalanmalarını garantilemek,
- Mülteci ve yerinden edilmiş kişilere buldukları ülke veya bölgede yardım etmeye gelmek ve evlerine geri döndüklerinden yerleşmelerine yardımcı olmak,
- Felaket mağdurlarına, uzun-dönem kalkınma amaçlarını olabildiğince göz önünde bulundurarak, asgari ölçüde kendi kendilerine yetecek kadar iyileşmeleri için kısa-dönemli rehabilitasyon ve yeniden yapılanma faaliyetlerinde bulunmak ve
- Erken uyarı sistemleri kurmak ve yüksek riskli bölgelerde çeşitli kriz önleyici tedbirlere mali destek vermek suretiyle insanları felaketlere hazırlamaktır (Klages, 2001: 181)

ECHO'nun bu görevleri nasıl yerine getirdiğine bakıldığında, çeşitli finansal kaynaklarının olduğu ve insani yardımları paydaşları aracılığıyla dağıttığı görülmektedir. Finansal kaynakları Birlik bütçesi, Avrupa Kalkınma Fonu ve ECHO'nun bütçesi hazırlanırken öngörülemeyen acil durumlarda hızlı biçimde karşılık vermek için devreye sokulan Acil Yardım Rezervi'dir (Versluys, 2008). İşini "ihtiyaca dayalı yaklaşım"ın tanımladığı ECHO, insani yardımların dağıtımında 200'ün üzerinde uluslararası örgüt ve STK'lar ile beraber çalışmakta, onlara fonlar sağlamaktadır.⁷ Paydaşları ile insani eylemlerin etkinliğini arttırmak amacıyla imzalanan Çerçeve Ortaklık Anlaşmaları'na (ÇOAlar) dayalı bir işbirliği söz konusudur. Çerçeve Ortaklık Anlaşmaları, ECHO ile paydaşı arasındaki işbirliğinin genel şartlarını ve iki tarafın karşılıklı hak ve yükümlülüklerini içermektedir. 1990'ların ortalarında, gerek AB Sayıştayı gerek paydaş STK'lar tarafından yoğun biçimde eleştirilen ÇOAlar, gözden geçirilip düzeltilmiş ve yeni şekliyle Ocak 1999'ta yürürlüğe girmişlerdir (Dalia, 2001).⁸

2000'ler, Avrupa Birliği'nin insani yardım alanında dünyanın en büyük bağışçılarından biri konumuna geldiği dönemdir. ECHO, üçüncü ülkelere, 2010

Müdürlük olmuştur (Versluys, 2008). 2010'dan beri ECHO'nun görev alanına sivil koruma da dâhil edilmiştir. Dolayısıyla, ECHO'nun şu anki resmi adı İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü'dür.

⁷ Aktif biçimde birlikte çalışmak açısından, uluslararası örgütlerin arasında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), STK'lar arasında ise, Kızılay, Sınırları Olmayan Doktorlar, Oxfam, Care UK, GOAL ve Caritas'ın öne çıktıkları söylenebilir.

⁸ BM ile de BM'ye bağlı insani yardım servislerinin teslim edeceği insani yardımları düzenleyen bir İdari Çerçeve Anlaşması yapmıştır (Papademetriou, 2011: 51).

yılında 1.115 milyon Euro (Commission, 2010), 2011’de 1.154 milyon Euro (Commission, 2012), 2012 yılında 1,317 milyon Euro (Commission, 2013), 2013 yılında ise 1.353 milyon Euro yardım yapmıştır (Commission, 2014). Yardımın çerçevesi, 2007’de Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu Başkanları tarafından imzalanan “Avrupa İnsani Yardım Mutabakatı” ile çizilmiştir. Mutabakat, bağımsızlık (*neutrality*), insancılık (*humanity*), bağımsızlık (*independence*) ve tarafsızlığı (*impartiality*) insani yardımın temel ilkeleri olarak teyit etmekte ve belirli taahhütleri içermektedir. Söz konusu taahhütler şunlardır: a) insani yardımın temel ilkeleri ile uluslararası hukuka uyulması, b) bağışçıların yardım sağlama uygulamalarının iyileştirilmesi, c) acil durumlara müdahalede diğer aktörler ile daha iyi diyalog kurulması, d) yardım bağlantılarının güçlendirilmesi ve e) muhtaç insanlara daha iyi yardım etmek amacıyla uluslararası insani yardım sistemine AB desteğinin artırılmasıdır (ECHO, 2014).

Avrupa İnsani Yardım Mutabakatı ile çerçevesi çizilen Birliğin insani yardımları, 2009’da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ile yasal bağlayıcılığı olan politika statüsüne kavuşmuştur. Diğer bir deyişle, AB bu alanda açık biçimde yetkili hale gelmiştir. Avrupa Birliği’nin İşleyişi hakkında Antlaşma’nın 214 (1). Maddesi uyarınca, “Birliğin insani yardım alanındaki operasyonları, Birliğin dış eyleminin ilkeleri ve hedefleri çerçevesinde yürütülür. Bu operasyonlar, doğal ya da insan kaynaklı felaketlerin mağduru olan üçüncü ülke halklarının, bu farklı durumlar sonucunda ortaya çıkan insani gereksinimlerini karşılamak üzere, olay bazında yardım, kurtarma ve koruma sağlamayı amaçlar. Birliğin ve üye devletlerin operasyonları birbirini tamamlar ve güçlendirir” (ABGS, 2011). 214. maddenin bu fıkrasından anlaşılacağı üzere, insani yardım, AB’nin dış eylemleri çerçevesinde ilk defa hukuki bir zemin kazanmıştır. İnsani yardımın kazandığı bu zemin, Lizbon Antlaşması’nın getirdiği önemli yeniliklerden biridir. Diğer yenilik de Avrupa Gönüllü İnsani Yardım Topluluğu’nun kurulmasıdır. Bu Topluluğun kuruluş gayesi, AB’nin insani yardım faaliyetlerine genç Avrupalılar’ın katkıda bulunabilmeleri için bir çerçeve oluşturmaktır.⁹ Yeniliklerin yanı sıra, Birliğin insani yardım faaliyetlerinde bulunurken uyması gereken ilkeler belirtilmiştir (ABİA, Md. 214 (2)). Söz konusu ilkeler, uluslararası hukuk ilkeleri ile tarafsızlık, bağımsızlık ve ayrımcılık yapmama ilkeleridir. AB’nin insani yardım faaliyetlerinin uygulanacağı çerçeveyi belirleyen tedbirleri almakla yükümlü kurumlar, Avrupa Parlamentosu ile Konsey’dir. Birlik ile üye devletlerin eylemleri arasındaki koordinasyonu sağlama ve güçlendirme sorumluluğu ise Komisyon’a aittir.

İnsani yardım alanında Birliğin vekili konumundaki Avrupa Komisyonu’nun İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü (ECHO) dünyanın pek çok bölgesine yardım yapmaktadır. Bu yardımlara örnekler vermek gerekirse, Orta Asya ülkeleri ve Haiti’ye yapılanlardan söz edilebilir. ECHO, Orta Asya’da yirmi yılı aşkın bir süredir varlık göstermektedir. Tacikistan’da 1992’de yaşanan iç savaş

⁹ Avrupa Gönüllü İnsani Yardım Topluluğu’nun işleyişine dair kural ve usuller, Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından belirlenmektedir (ABİA, Md. 214 (5)). Topluluk, “AB Yardım Gönüllüleri” isimli girişim olarak Mart 2014’te kurulmuştur (EP, 2015).

sırasında insani yardımlara başlayan ECHO, bölgede patlak veren şiddet olayları karşısında yardımlarını sürdürmüştür. Son yıllardaki yardımlarına örnek olarak ise, Kırgızistan'da 2010 yılındaki etnik çatışmalardan etkilenenlere yaptığı yardım verilebilir. Birliğin 1995'ten beri Latin Amerika ve Karayipler'e yaptığı insani yardımdan en büyük payı alan Haiti, Ocak 2010'da 200.000 üzerinde kişinin hayatını kaybettiği, 1.5 milyonun yerinden edilmiş konumuna düştüğü 7 büyüklüğündeki deprem sonucunda yine büyük miktarda yardıma ihtiyaç duymuştur. Bunun üzerine, 55 bağışçı Mart 2010'da 2010-12 dönemi için yaklaşık 5.5 milyar dolar, 2013 ve sonrası için ise 3 milyar dolar yardım yapacaklarını taahhüt etmiştir. AB, bu bağışçılardan biri olarak 1.23 milyar yardımda bulunmuştur (UK Parliament, 2014).

Yaptığı insani yardımlarla günümüzün en büyük bağışçılarından biri konumuna gelen AB'nin 1970'lerde başlayan insani yardımları zaman içerisinde giderek artmış, 1990'lara gelindiğinde ise dış ilişkilerinin önemli bir bileşeni olmuştur. Birliğin insani yardım sisteminin başlangıçtan bugüne kadar nasıl geliştiğine yer verildikten sonra, makalenin geri kalan kısmında AB'nin Suriye'ye yaptığı insani yardım incelenmektedir. Bu bağlamda, önce Suriye'deki krizin 2011-2014 döneminde nasıl iç savaşa dönüştüğüne ve insani krize yol açtığına değinilmekte, ardından da Komisyon belgelerine dayanarak ECHO vasıtasıyla Suriye'ye yapılan yardım ele alınmaktadır.

Suriye Krizi (2011-2014) ve Avrupa Birliği'nin Krize Yaklaşımı

Aralık 2010'da Tunuslu Muhammed Buazizi'nin protesto mahiyetinde kendini yakmasıyla¹⁰ başlayan uyanış süreci veya bilinen adıyla "Arap Baharı", kısa sürede Ortadoğu'nun tümü ve Kuzey Afrika'yı etkisi altına almış ve gerek bölge ülkeleri gerekse büyük güçler açısından kayıtsız kalınamayacak bir tablo ortaya çıkarmıştır. Suriye'de 2011'de başlayıp dramatik bir iç savaşa dönüşen kriz, "Arap Baharı'nın son halkalarından biridir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki süreç Suriye'de farklı şekilde vuku bulmuştur, zira Beşşar Esad'ın başkanlığındaki Baas rejimi Rusya, Çin ve İran gibi ülkelere aldıkları destekle ayakta kalmayı başarmıştır.

Şubat 2011'de reform isteyen halkın¹¹ Der'a şehrinde yaptığı gösteri ve yürüyüşlerle başlayan ve Mart ayında ülkenin diğer bölgelerine yayılan muhalefet hareketi, Beşşar Esad'a bağlı güvenlik kuvvetlerinin gösterilere şiddetle karşılık vermesi¹² neticesinde Baas rejiminin devrilmesini talep eden ve silahlanan bir harekete dönüşmüş ve kriz giderek büyümüştür. Güvenlik kuvvetleriyle silahlanan

¹⁰ Tunus'ta yaşanan olaylar ve Mısır, Libya, Bahreyn, Yemen ve Suriye'deki yansımaları için bkz. (Dalacoura, 2012: 64-66).

¹¹ Suriye halkının talep ettiği reformlar ve Beşşar Esad'ın yaptığı düzenlemelerle ilgili olarak bkz. (Bilgesam, 2012: 6-7).

¹² Beşşar Esad'a bağlı güvenlik güçleri, muhaliflerin gösterilerinin yoğun olduğu Hama, İdlib ve Humus gibi kentleri kuşatma altına almıştır (SDE, 2012).

muhalef hareket arasındaki çatışmalar süreç içerisinde yayılarak ülkeyi iç savaşa sürüklemiştir.¹³

Suriye’de 2011’den beri yaşanan iç savaşın bilançosu her geçen gün daha da ağırlaşmıştır. 2014 yılının sonu itibariyle, 200.000’in üzerinde insan hayatını kaybetmiş, bir milyondan fazlası yaralanmıştır (OCHA, 2015). Savaş nedeniyle yerlerinden edilenler ise Suriye’yi günümüzün en büyük yerinden edilme krizinin merkezine oturtmuştur. Yaklaşık 4 milyon mülteci konumuna düşerken, 7.6 milyonun üzerinde Suriyeli ülke içinde yerinden edilmiştir. Küresel düzeyde bakıldığında, her beş yerinden edilmiş kişiden birini Suriyeli’nin oluşturduğu görülmektedir (UNHCR, 2015: 8). Suriyeli mültecilerin çoğu, komşu ülkeler olan Ürdün, Türkiye, Mısır, Lübnan ve Irak’ta bulunmaktadır. 31 Aralık 2014 itibariyle, Ürdün 622,127, Mısır 138,212, Irak 233,625, Lübnan 1.158,995 ve Türkiye 1.622,839 Suriyeli’yi barındırmaktadır (UNHCR, 2015b). Ülke içinde insani yardıma ihtiyacı olanların sayısı ise 12 milyonu geçmiştir (NRC, 2015:6).¹⁴

Suriye Krizi, ulusal ve bölgesel boyutlarının yanı sıra küresel boyutlara sahip olması nedeniyle uluslararası toplumun gündeminde yer alan bir kriz niteliğindedir. Uluslararası toplumun etkin aktörlerinden biri konumundaki AB’nin Suriye’ye yaptığı insani yardımı konu edinen bu makalede öncelikle Birliğin kriz karşısında sergilediği tutumu kısaca ele almak gerekir.

Suriye ile ilişkileri 1977 yılında imzalanan Ortaklık Anlaşması’na dayanan AB, 1990’larla beraber ortaya çıkan yeni-dünya düzeninin kendisini farklı bir dış politika aktörü olmaya yöneltmesi sonucu yeni politikalar geliştirmiş ve Suriye’yle olan ilişkilerini de yeniden düzenlemiştir. Bu bağlamda Suriye, AB’nin Akdeniz’deki komşularıyla ilişkilerini geliştirme amacıyla kurduğu AB-Akdeniz ortaklığı¹⁵ ve bu ortaklığın mali aracı niteliğindeki Akdeniz Kalkınma Yardımları (Mediterranean Economic Development Area-MEDA) Programı’nda¹⁶ yer almış; 2000’li yılların başında hayata geçirilen Avrupa Komşuluk Politikası’na¹⁷ da dâhil olmuştur. Kısacası, 2011 öncesi dönemde AB ile Suriye arasındaki ilişkiler genel itibariyle olumlu şekilde seyretmiş, ancak Suriye’de baş gösteren ve büyüyerek iç savaşa dönüşen kriz, ikili ilişkileri değiştirmiştir.

¹³ Suriye’deki kriz, ulusal ölçekli bir kriz olduğu kadar bölgesel ve küresel boyutlara da sahip bir kriz niteliğini taşımaktadır. Krizin bölgesel ve küresel boyutlarıyla ilgili olarak bkz. (Bilgesam, 2012: 8-9).

¹⁴ İnsani yardım kuruluşlarının çeşitli sebeplerle yardım ulaştıramadığı Suriyeliler’in sayısı ise yaklaşık 5 milyondur (NRC, 2015).

¹⁵ AB-Akdeniz ortaklığı, Barcelona Bildirgesi ile kurulduğu için süreç Barcelona Süreci olarak bilinmektedir. Akdeniz’de iktisadi ve mali işbirliği, refah, barış ve güvenliğin sağlanmasına yönelik hususları içeren Barcelona Bildirgesi, Cezayir, Kıbrıs, Mısır, Malta, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Filistin, Suriye, Tunus ve Türkiye dışişleri bakanları tarafından 1995 yılında imzalanmıştır (Kahraman, 2012).

¹⁶ MEDA Programı, AB’nin Akdeniz stratejisini mali açıdan destekleme amacıyla, Barcelona Süreci’nde yer alan ülkelerin iktisadi ve sosyal reformlarına eşlik etmek için teknik ve mali destek sunan bir programdır.

¹⁷ Avrupa Komşuluk Politikası, genişlemiş AB ile komşuları arasında yeni ayırım hatlarının ortaya çıkmasından kaçınmak, onun yerine herkesin zenginlik, istikrar ve güvenliğini güçlendirme amacıyla oluşturulmuş ve AB’nin temel değerleri niteliğindeki demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıya dayanan bir politikadır (EEAS, 2015).

AB, Şam yönetiminin Suriye halkına karşı benimsediği otoriter tutumdan ötürü duyduğu memnuniyetsizliği açıkça dile getirmiş ve 2011 baharından itibaren her geçen gün insan hakları ihlallerinin artmasını ve hukukun üstünlüğü ilkesinin çiğnenmesini sert biçimde kınamıştır. Birliğe üye ülkeler de, Suriye'de yaşananlara ilişkin olarak ağız birliği ederek hem Beşşar Esad'ı hem de ona destek veren Rusya ve Çin'i eleştirmişlerdir (Erdoğan, 2012). Bu kınama ve eleştirilere karşın AB'nin Suriye konusunda etkin bir ortak politika geliştirmediğini, Esad yönetimini devirmeye yönelik alternatif çözüm önerilerine ise mesafeli durduğunu belirtmek gerekir. Birliğin Suriye krizine verdiği karşılıklı iki husus ön plana çıkmaktadır. İlki, krizin sona ermesi için diplomatik yollara başvurulmuş bir çözüm sürecinin gerekli ve önemli olduğunu başından beri vurgulamasıdır. Bu bağlamda AB, gerek BM'nin Suriye kararlarını gerek Suriye'nin geleceğiyle ilgili Cenevre'de yapılan konferanslarda alınan kararlara destek vermiştir. Zaten 30 Haziran 2012'de Cenevre I Konferansı'nı düzenleyen Suriye için Eylem Grubu üyelerinden biridir.¹⁸ İkincisi ise, AB'nin ülkedeki şiddeti sona erdirmeye ve Şam yönetimine baskı yapma amacıyla yaptırımlar uygulamasıdır.¹⁹ Söz konusu yaptırımlar, Esad ailesi ve aileye yakın kişileri hedef alan dar kapsamlı yaptırımlardan silah ticaretini veya petrol ihracatını kısıtlayan geniş çaplı yaptırımlara kadar uzanmaktadır (Seeberg, 2015). Bu yaptırımlardan biri Mayıs 2011'den itibaren uygulanmaya başlayan silah ambargosudur.²⁰ Ona ilaveten Birlik, Esad rejimine destek veren kişi ve kuruluşların varlıklarını dondurmuş ve rejimi destekleyen kişilere seyahat yasağı getirmiştir. Yaptırımların yanı sıra AB, Avrupa Komşuluk Politikası kapsamındaki tüm ikili işbirliği programlarını, Avrupa Yatırım Bankası da Suriye'ye verdiği kredi ve teknik yardımı askıya almıştır. Ağustos 2011 itibariyle de Suriye'ye yapılan ikili mali ve teknik yardımlar dondurulmuştur (EEAS, 2015b).

Birliğin, bir yandan Şam yönetimine baskı altına almak amacıyla yaptırımlar uygularken, diğer yandan ülkede yaşanan savaş nedeniyle yaşamları tamamen değişen Suriyeliler'e insani yardım yapmaktan hiçbir şekilde geri durmadığını belirtmek gerekir. Vekâlet kuramı çerçevesinde, üye devletlerin, insani yardımda bulunması için yetki verdiği Komisyon'un İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü'nün (ECHO) gerek Suriye'de bulunan, gerek komşu ülkelere sığınan

¹⁸ Cenevre I Konferansı'na, Birlik adına, Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikasından Sorumlu Yüksek Temsilci katılmıştır. Eylem Grubu'nun diğer üyeleri, BM, Arab Devletleri Ligi, Çin, Fransa, Rusya, Birleşik Krallık, ABD, Türkiye, Irak, Kuveyt ve Katar'dır. Cenevre II Konferansı ise, ilki 22-31 Ocak, ikincisi 10-15 Şubat 2014'te olmak üzere iki turlu olarak düzenlenmiştir. Cenevre II Konferansı'na katılanların sayısı artmıştır. İslam İşbirliği Örgütü'nün yanı sıra Avustralya, Brezilya, Kanada, Hindistan, Japonya, Meksika, Güney Afrika, Güney Kore, İsviçre ve Vatikan da katılımcılar arasında yer almaktadır. Görüşmeler, ne yazık ki somut sonuçlar doğurmamıştır.

¹⁹ AB, Konseyin 9 Mayıs 2011'de kabul ettiği Tüzük ile (Council Regulation No. 442/2011) Şam yönetiminin halka uyguladığı şiddet ve insan hakları ihlalleri nedeniyle Suriye'ye kısıtlayıcı tedbirler uygulamaya başlamış ve yaptırımlarını aşamalı olarak genişletmiştir. Yaptırımların aşamalarıyla ilgili bkz. (Seeberg, 2015: 26).

²⁰23 Temmuz 2012'de düzenlenen AB Dışişleri Konseyi toplantısında silah ambargosunu sıkılaştırma kararı alınmıştır (İKV, 2012). Konsey'in 2013 Mayıs ayının sonlarına doğru aldığı karar ise Birliğin Suriye'ye uyguladığı silah ambargosunu sona erdirmiştir (Council Decision 2013/255/CFSP).

Suriyeliler'e yaptığı yardım, Komisyon belgelerine dayanmak suretiyle, bir sonraki bölümde incelenmektedir.

Avrupa Birliği'nin Suriye'ye İnsani Yardımı

II. Dünya Savaşı'ndan bu yana dünyanın tanık olduğu en büyük insani krizlerden biri olan Suriye krizinde, insani ihtiyaçlar her geçen gün artmıştır. Bu durum karşısında, insani yardım konusunda dünyanın büyük bağışçıları konumundaki ABD ve AB harekete geçmişlerdir. Krizin başladığı ve çatışmaların hızla yayıldığı 2011'den beri, üye devletler ve Avrupa Komisyonu'nun yardımları olarak Birlik yardımları hem Suriye'de bulunan hem de komşu ülkelere sığınan Suriyeliler'e ulaşmaktadır.

Çatışmaların başladığı 2011'de AB yardımları incelendiğinde, ECHO paydaşlarından biri olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kanalıyla yapılan yardımın koruma, mobilizasyon ve destek, psiko-sosyal destek,²¹ maddi yardım ve mesleki eğitim alanlarında yoğunlaştığı söylenebilir. Bunun haricinde, Suriye'de bulunan Iraklılar'a 2003'ten beri yapılan yardımın özellikle insani yardım ve psiko-sosyal destek şeklinde sürdüğü görülmektedir. BM İnsani İşler Eşgüdüm Ofisi (UN OCHA) verilerine göre, 2011'de ABD ve Almanya'dan sonra en çok yardımı neredeyse 4,8 milyon Dolar'la AB yapmıştır.

Çatışmaların giderek tüm ülkeye yayıldığı ve Temmuz ayında Uluslararası Kızılhaç Örgütü tarafından yaşananların iç-savaş olarak nitelendirildiği 2012 yılı, AB'nin insani yardımlarını arttırdığı bir yıldır. Şubat ayında Avrupa Komisyonu önce 3 milyon, ardından 7 milyon Euro'luk yardım yapmıştır (Commission Implementing Decision, 30/03/2012). Yardımların ilki, evlerini terk edip komşu ülkelere sığınmak zorunda kalan Suriyeliler'i koruma ve sağlık hizmetlerinde kullanmaya yönelik iken, ikincisi daha ziyade komşu ülkelerdeki Suriyeliler'e yardım amaçlıdır (European Commission, 2012). Mayıs ayı itibarıyla, Birliğin yaptığı yardım 28 milyon Euro'nun üzerine çıkmıştır, zira üye-devletler 18 milyondan fazla katkıda bulunmuşlardır (ECHO Factsheet, May 2012). Ayrıca Türkiye'nin "uluslararası toplumun külfet paylaşımı önerilerini" kabul etmesi üzerine Komisyon'un Gözlem ve Bilgi Merkezi tarafından Türkiye'deki Suriyeliler'e aynı yardımda bulunulması için çağrı yapmış, Avrupa Sivil Koruma Mekanizması'nın çalıştırılmasıyla beraber Avusturya, Fransa, İsveç, İtalya, Slovakya'nın yanı sıra Norveç aynı yardımda bulunmuşlardır (ECHO Factsheet, May 2012).

Komisyon, Haziran'ın başında, Suriye nüfusuyla komşu ülkelere sığınan Suriyeliler'in acil ihtiyaçlarını hızlı şekilde karşılamak amacıyla Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı (ENPI) kapsamında 23 milyon Euro yardım yapılmasını kararlaştırmıştır. Bu yardım barınma yerleri, yiyecek, tıbbi malzeme ve içme suyu temin etme ile çevre hijyeni sağlamaya yönelik faaliyetleri içermektedir. Ay sonuna

²¹ Sağlanan psiko-sosyal destek, cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesine yöneliktir.

doğruysa, Komisyon'un Uluslararası İşbirliği, İnsani Yardım ve Kriz Müdahale konularından sorumlu üyesi K. Georgieva, Kilis'teki kampa yaptığı ziyaret sırasında Komisyon'un 10 milyon Euro ek yardım yapacağını açıklamıştır.

Temmuz ortasında Cenevre'de düzenlenen 4. Suriye İnsani Forumu'nda²² insani yardım örgütlerinin Suriye'deki faaliyetlerini genişletecekleri belirtilmiştir. Ancak insani yardım yapan görevlilerin, güvenlik sorunlarından ötürü, muhtaç durumdaki Suriyeliler'e yardım ulaştırmada pek çok engelle karşılaşmaları faaliyetlerin hızını kesmektedir. Dolayısıyla Georgieva, toplantıda insani yardımın siyasallaştırılmaması, yardım örgütleriyle görevlilerin bağımsızlıklarına saygı duyulması ve onların yardımları güvenli biçimde Suriyeliler'e ulaştırmalarının gerekliliği ve önemine bir kez daha dikkat çekmiştir.

Eylül ayına gelindiğinde, AB üye-devletleri ve Komisyon'un Suriyeliler'e yaptığı yardım 210 milyon Euro'nun²³ üzerine çıkmıştır. Böylece yapılan uluslararası yardımın yarısından fazlasını AB karşılar duruma gelmiştir. Birliğin son yardımı yaralılarla acil durumdaki hastaların bakımının yanı sıra temel sağlık hizmetleri, gıda, su, barınak, ev eşyaları ve çevre hijyeni sağlama faaliyetlerini içermektedir. Yardım, her zamanki gibi, ECHO'nun paydaşları – ki Suriye Arap Kızılayı bunların başında gelmektedir²⁴ - aracılığıyla hem Suriye'deki muhtaçlara hem de komşu ülkelere sığınanlara ulaştırılmaktadır. Bu yardımın % 61'i Suriye, geri kalanı Türkiye, Ürdün ve Lübnan'a verilmiştir (ECHO Report, 07/09/2012). İnsani yardımın yanı sıra sivillerin korunmasına yönelik yardımda da bulunan AB, Avrupa Sivil Koruma Mekanizması'nı Türkiye'den sonra Ürdün'de kullanarak ülkedeki Suriyeliler'e aynı yardım yapmıştır (ECHO Report, 27/09/2012).

2013'teki gelişmelere bakıldığında, Suriye'de yaşanan iç-savaşın sona ereceğine dair hiçbir işaret bulunmamasının ötesinde çatışmaların tüm şiddetiyle sürmesinden ötürü yardıma muhtaç Suriyeliler'in de arttığı görülmektedir. BM tahminlerine göre, ülkedeki şiddetten etkilenenlerin sayısı – 1.2 milyondan fazlası ülke içinde yerinden edilmiş olmak üzere – 4 milyonu bulmuştur (ECHO, 2013). AB'nin yardımıysa, yaklaşık 209 milyon Euro'su üye-devletlerden olmak üzere 358 milyonun üzerine çıkmıştır. Tek başına Komisyon yardımı, Suriye'deki Iraklı mülteciler için 6 milyon Euro, Suriye'den kaçarak Lübnan'a sığınan Filistinli mülteciler için 3.3 milyon Euro'yu kapsayacak şekilde yaklaşık 150 milyon Euro'dur (ECHO Factsheet Syria, 14/01/2013).²⁵

²² Suriye İnsani Forumu, Mart 2012'de düzenlenmeye başlamıştır. OCHA başkanlığında toplanan Forumun düzenleyicileri arasında ECHO da yer almaktadır.

²³ Bu meblağın 119 milyonu AB bütçesi, geri kalanı üye-devletlerce karşılanmaktadır. 119 milyon içerisinde Komisyon'un 50 milyon Euro'luk ek yardımı da bulunmaktadır.

²⁴ Diğer paydaşlar Suriye içinde Uluslararası Kızılhaç Federasyonu, Danimarka Kızılhaçı, Uluslararası Kızılhaç Komitesi, BMMYK ve Dünya Gıda Örgütü, Ürdün ve Lübnan'da Handicap International ve Norveç Mülteci Konseyi'dir.

²⁵ Bunun yanı sıra, ENPI ve İstikrar Aracı (IfS) gibi yardım araçları kapsamında 85 milyon Euro yardım da yapılmıştır (ECHO Report, 16/01/2013).

Ocak ayının sonunda Kuveyt'in ev sahipliğinde, BM tarafından I. Suriye için Üst-düzeyle İnsani Yardım Taahhüt Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta uluslararası toplum, 1.3-1.5 milyar Dolar yardımda bulunmayı taahhüt etmiştir. Bu yardımın 370 milyon Doları (272 milyon Euro) Avrupa Komisyonu ile üye-devletlerce²⁶ taahhüt edilmiştir (ECHO Crisis Report SITREP, 2013).²⁷ Konferansın hemen öncesinde Georgieva şu açıklamada bulunmuştur: "... Bu yardım, Avrupalılar'ın Suriye krizinden etkilenenlerle gösterdiği değişmez dayanışmanın somut örneğidir. Bunun, AB üye-devletleriyle uluslararası toplumun geri kalanının ilave taahhütlerde bulunmasını teşvik edeceğini umuyorum. Yardım, bu kitlesel insani krizin daha da kötüleşmesine meydan vermemekte kilit konumdadır" (ECHO Report, 29/01/2013).

Mayıs ayına gelindiğinde, 30 Ocak'ta yapılan Suriye için Yardım Konferansı'nın üzerinden sadece üç ay geçmesine karşın, ülkedeki çatışmaların giderek şiddetlenmesi ve insani yardımın aciliyet kazanması üzerine Avrupa Komisyonu, 65 milyon Euro'luk ek yardım yapacağını duyurmuştur. Bu meblağ da hem ülke içinde evlerini terk etmek zorunda kalan 4 milyondan fazla kişi hem de komşu ülkelere sığınan 1.4 milyon Suriyeli için harcanacaktı (ECHO Report, 12/05/2013).²⁸

Haziran'ın sonlarına doğru "Suriye Krizine Kapsamlı AB Yaklaşımı" başlıklı Avrupa Parlamentosu, Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi Ortak Bildirimi yayınlanmıştır. Kriz ve krizin hem Suriye hem de komşu ülkelerdeki sonuçlarına verilecek karşılık için kapsamlı bir AB yaklaşımının önerildiği Ortak Bildirim'de, AB'nin önceliğinin Suriye'deki şiddeti sona erdirmeyi amaçlayan siyasi uzlaşmaya varmak olduğu, dolayısıyla bu yönde atılan adımları desteklediği, bunun yanı sıra ülkeye yapılan yardımda en büyük pay sahibi olduğu belirtilmiştir (JOIN (2013) 22). Ortak Bildirim'de, aynı zamanda, AB'nin Suriye krizine vereceği kapsamlı karşılığın temel öğeleri sıralanmaktadır. Buna göre, AB'nin karşılığı, a) krize sürdürülebilir bir siyasi çözüm getirmeyi desteklemeli, b) anlaşmazlığın komşu ülkelere sıçramasıyla oluşacak bölgesel istikrarsızlığı önlemeli, c) dramatik boyuttaki insani krizi ele almalı ve krizden etkilenenlere yardım etmeli ve d) anlaşmazlığın AB üzerindeki ve içindeki sonuçlarını ele almalıdır (JOIN (2013) 22: 3). Bildirim'de ayrıca 2011'in sonundan itibaren AB'nin bütçesinden karşılanan insani yardım ve diğer faaliyetlerin – 265 milyon Euro insani yardım olmak üzere – 440 milyon Euro tutarında olduğu, üye devletlerce 413 milyon Euro yardım yapıldığı ifade edilmektedir (JOIN (2013) 22: 9).²⁹

²⁶ Üye-devletler arasında en fazla yardım taahhüdünde bulunanlar İngiltere, İtalya, İsveç ve Almanya'dır (ECHO Report, 30/01/2013).

²⁷ Diğer büyük meblağlar Körfez ülkeleri (300 milyon Dolar) ve ABD tarafından (155 milyon Dolar) taahhüt edilmiştir.

²⁸ Buna ek olarak ENPI ve İstikrar Aracı ile yapılan yardım ise 193 milyon Euro'dur (ECHO Report, 12/05/2013).

²⁹ Ortak Bildirim'de komşu ülkelerdeki Suriyeliler'e yönelik yardımlar da belirtilmiştir (JOIN (2013) 22: 12-14).

Eylül itibariyle toplam yardımı 1.3 milyar Euro'yu aşan AB, Ekim ayı sonunda, Avrupa Komisyonu aracılığıyla 85 milyon Euro'luk ek yardım yapacağını açıklamıştır. Bu meblağın 40 milyonu Suriye içinde, sivil toplum kuruluşlarının sağlık, eğitim vb. temel hizmetleri gerçekleştirmelerine yardım etme (5 milyon), Kuzey Suriye'de muhaliflerin kontrolündeki bölgede yaşayan nüfusa temel hizmetlerin verilmesi için oluşturulan çok-bağışçılı Güven Fonu'na katkıda bulunma (10 milyon), UNICEF'in eğitim hizmeti vermesini destekleme (10 milyon), Suriye'deki Filistinli mültecilerin sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılama (7.2 milyon), BM Kalkınma Programı'yla birlikte özellikle kadınlar, gençler ve engellilere gelir getirici fırsatlar sağlama (5 milyon) ve ülkenin kültürel mirasını koruması için UNESCO'ya yardım etme (2.5 milyon); 40 milyonu Ürdün'ün barındırdığı 500.000 Suriyeli mültecinin yaşamlarını idame ettirmeleri; ve kalan 5 milyonsa Erasmus Mundus programı kapsamında Suriyeli öğrencilerin öğrenimlerini Avrupa üniversitelerinde sürdürmeleri için harcanacaktı³⁰ (ECHO Report, 28/10/2013). 16 Aralık'ta BM, Yenilenmiş Suriye İnsani Yardım Planı (SHARP6) ve Suriye Bölgesel Mülteci Yardım Planı (RRP6) ile 6.5 milyar Dolar yardım çağrısında bulunarak tarihinde bir ilki gerçekleştirmiştir (ECHO Report, 14/01/2014). İki gün sonra da ECHO, BM Kuruluşlarının Müdürleri, Uluslararası Kızılhaç Komitesi ve pek çok bağışçı ülkenin katıldığı bir toplantıya ev sahipliği yapmıştır. Toplantıda Suriye krizi için insani erişim ile yardımı arttırmak için kararlılık gösterilmesi için çağrı yapılmıştır (ECHO Factsheet, 9/01/2014).³¹

Suriye'deki çatışmaların dördüncü yılına girdiği 2014'te AB'nin yardımları da artarak sürmüştür. Ocak ayının başında, AB'nin yaptığı yardımın toplamda 2 milyar Euro'nun üzerinde olduğu açıklanmıştır. 15 Ocak 2014'te yine Kuveyt'te düzenlenen II. Suriye için Üst-düzeyli İnsani Yardım Taahhüt Konferansı'nda Avrupa Komisyonu, 165 milyon Euro'luk ek yardım taahhüdünde bulunmuştur. Bu ek yardım, yaralı ve travmatik durumdaki kişilere (özellikle çocuklara) yönelik tıbbi ve psiko-sosyal desteği içeren acil tıbbi hizmetleri, gıda ve temiz su ve barınak, kayıt ve dolayısıyla koruma sağlamayı kapsamaktadır (ECHO Report, 14/01/2014).

Çatışmaların tüm şiddetiyle devam ettiği Şubat ayının sonuna doğru Suriye'ye insani erişim konusunda ciddi sıkıntılar yaşanması üzerine BM Güvenlik Konseyi (BMGK) konuya ilişkin bir Karar almıştır. 22 Şubat 2014'te oybirliğiyle kabul edilen 2139 sayılı Karar uyarınca, savaşın bütün tarafları ve özellikle Şam yönetiminin, BM insani yardım kuruluşları ve ortaklarına Suriye'nin her yerine insani yardımın hızlı, güvenli ve kesintiye uğramadan ulaştırılmasına izin vermesi, kentlerdeki kuşatmaların kaldırılması ve varil bombaları dâhil tüm hava saldırılarının sonlandırılması gerekmektedir (Anadolu Ajansı, 02/05/2014). Ancak Kararın yasal açıdan bağlayıcı olmasına karşın, metinde yer alan maddelerin hiçbirini hayata geçirilmemiş ve ülkedeki insani durum her geçen gün kötüye gitmiştir.

³⁰ Öğrencilerin en az 110 tanesi 3 yıllık burstan faydalanacaktı (ECHO Report, 28/10/2013).

³¹ Krizin başladığı 2011'den 2013 yılının sonuna kadar AB'nin toplam yardımı 1.628.628 Euro'dur. Bu meblağın 1.113.628 Euro'sunu üye-devletlerin yardımı, 515.000 Euro'sunu AB (Komisyon) yardımı oluşturmaktadır (ECHO Factsheet, 09/01/2014).

Mart ayında Komisyon, su ve çevre hijyeni sağlamaya yönelik faaliyetler için insani yardım bütçesinden 29 milyon Euro ayırmıştır. Bu, özellikle çocuk felcini de içermek üzere hastalıkları ve onların yayılmasını önleme açısından önemlidir. Daha sonra 28 milyon Euro da sağlık hizmetleri için verilmiştir. Bu meblağın 13.5 milyon Euro'su Dünya Sağlık Örgütü, 1 milyon Euro'su çocuk felcine karşı aşı kampanyası başlatan UNICEF'e verilmiştir (ECHO Report, 14/03/2014). Bu kampanya sayesinde 5 yaş altı 2.5 milyon çocuk aşılanabilecekti. Mayıs ayında da Georgieva, çatışmaların yanında sessiz bir savaşın da yaşandığını belirtmiştir. Ülkede yaşayan siviller, sadece bombaların, silahların hedefi değillerdi, aynı zamanda sağlık hizmetlerinden yararlanamıyorlardı. Tedavi göremedikleri ve ilaç alamadıklarından ötürü kronik hastalıklardan ölenlerin sayısı 200.000'di ve bu sayı savaş yüzünden hayatını yitirenlerden (tahmini 162.000) fazlaydı (ECHO Report, 28/05/2014). Bu sayı, maalesef artarak devam etmiştir çünkü uluslararası toplumun çağrularına karşın ne ülkedeki şiddet son bulmuş ne de insani yardıma erişim sorunsuz ve güvenilir şekilde gerçekleşmiştir. BMGK'nın Şubat ayında kabul ettiği 2139 sayılı Kararın ihlali üzerine, Türkiye'nin de yönlendirdiği çabalar neticesinde, 2165 sayılı yeni Karar 14 Temmuz'da kabul edilmiştir. Karar uyarınca, BM'nin insani yardım kuruluşları, Suriye makamlarının onayı aranmaksızın çatışma hatları üzerinden ve Karar'da belirlenen 4 sınır kapısından³² sınır-ötesi insani yardım operasyonu gerçekleştirme yetkisine sahip olacak³³; Kararın uygulanmaması durumunda BMGK ek önlemler alacak; Suriye'ye komşu ülkelerin de onayı alınarak, BM Genel Sekreteri'nin yetkisi altında, yardımların BM tesislerinde yüklenmesi ve belirtilen sınır kapılarında açılmasını denetleyecek bir denetim mekanizması kurulacak ve BM bunların yalnızca insani yardım olduğunu Suriye makamlarına teyit edecekti. Bu mekanizma, 180 gün için geçerli olacaktı. Ayrıca Karar'da Suriye'deki çatışmanın taraflarından insani yardımın yerlerine ulaştırılmasının önündeki engelleri kaldırmaları istenmiştir.

Eylül'ün sonlarına doğru Komisyon, Suriye ve komşu ülkelere 215 milyon Euro'luk yeni bir yardım yapmıştır. Bu yardımın 50 milyonu insani yardım, 165 milyonu ise uzun-dönem kalkınmayı desteklemek içindir ve acil tıbbi yardım, gıda ve temiz su sağlanması ile komşu ülkelerdeki mültecilere barınak ve koruma sağlanmasıyla kayıtlarının tutulmasını içermektedir (ECHO Report, 23/09/2014). Birkaç hafta sonra, Kobani'de çatışmaların şiddetlenmesiyle birlikte binlerce Suriyeli'nin Türkiye'ye sığınması üzerine Komisyon 3.9 milyon Euro acil yardımda bulunmuştur (ECHO Report, 12/10/2014).

Kasım ayında ECHO, Suriye ve Ürdün'deki çocuklara yardım etmesi için UNICEF'e 4 milyon Euro vermiştir. Böylece UNICEF'in 2012'den beri ECHO'dan Suriye ve komşu ülkeler için aldığı yardım yaklaşık 52 milyon Dolar'a ulaşmıştır. Yalnızca 2014'te ECHO-UNICEF işbirliğinden 5 yaş altı 2.5 milyon çocuk felcine

³² Sınır kapıları, Türkiye sınırındaki Bab el-Selam ve Bab el-Hava, Irak sınırındaki El-Yarubiye ve Ürdün sınırındaki El-Ramza'dır.

³³ Yetkinin süresi, 17 Aralık 2014'de kabul edilen 2191 sayılı yeni bir BMGK Kararı ile 10 Ocak 2016'ya kadar uzatılmıştır.

karşı aşılanmış, 4 milyon kişiye temiz su ve hijyen malzemeleri sağlanmış, 700.000 kişi ise geliştirilmiş sağlık hizmetlerinden yararlanmıştır (ECHO Report, 25/11/2014).

Yılın son ayında, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi/Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı (YTBY) Mogherini ile 1 Kasım 2014'te Avrupa Komisyonu'nun Uluslararası İşbirliği, İnsani Yardım ve Kriz Müdahale konularından sorumlu üyesi olarak atanan Stylianides, Kilis'te bulunan mülteci kampına gerçekleştirdikleri ziyaret ve AB tarafından finansmanı sağlanan bir yardımın mültecilere dağıtımı esnasında, AB'nin hem Türkiye hem de Türkiye üzerinden sınır ötesi sağlanacak yardımla Suriye'ye ilave 10 milyon Euro ile desteğini arttırdığını açıklamışlardır. YTBY Mogherini, yapılan desteğe ilişkin "Bugün Suriye halkına ve Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan Türkiye'nin farklı bölgelerindeki halka desteğimizi arttırıyoruz. Avrupa sağlam bir şekilde Türkiye'nin yanındadır ve bu bölgesel krize ve insanlık dramına uzun soluklu siyasi bir çözüm bulmak üzere üzerine düşen rolü oynamaya kararlıdır," derken Komisyon Üyesi Stylianides de "En çok ihtiyaç duydukları bir zamanda Suriye halkı ile büyük dayanışma örneği sergileyen Türkiye ve halkının göstermiş olduğu çabaları büyük bir takdirle karşıladığımızı ifade etmek isterim. Avrupa güçlü bir şekilde Türkiye'nin yanında yer almaktadır. Ülkedeki mülteci nüfusuna destek olmaya kararlılıkla devam edeceğiz, bu sebeple de desteğimizi arttırıyoruz," ifadesini kullandığı görülmektedir (ECHO Report, 09/12/2014). Avrupa Komisyonu'nun bu yeni insani yardımı, kampların dışında kalan mültecilere nakit desteği programları ve Suriye'den yeni gelenlere maddi destek ve sağlık hizmetleri sağlanmasında kullanılacaktı (a.g.m). Bu yardımla birlikte, Suriye'deki krizin başladığı 2011'den beri Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'deki mültecileri desteklemek üzere verdiği mali desteğin 187.5 milyon Euro'ya ulaşmış olduğu görülmektedir. Krizin ilk zamanlarında tahsis edilen kaynakların çoğu kamptaki mültecileri desteklemek için kullanılmıştı. Ancak 2014 yılının başlarından itibaren yeni gelenler başta olmak üzere Türkiye'ye sığınan Suriyeli nüfusun çoğu kamp dışında kaldığından ötürü Komisyon'un yardımları genellikle kamp dışında kalan Suriyeliler'e destek olmak amacıyla kullanılmıştır. Komisyon, Türkiye'ye sağladığı finansman sayesinde Suriyeli gençlerin temel eğitimini desteklemektedir. Birlik programlarıyla, özellikle de Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nın (IPA) Türkiye'ye yönelik 2014 yılı eylem programı ile Suriyeli mültecilerin eğitime erişimleri için yaklaşık 10 milyon Euro sağlanmıştır (ECHO Report, 09/12/2014). Komisyon'un yaptığı bu son yardımlar da dâhil edildiğinde, Avrupa Birliği'nin Suriye krizinden etkilenenler-gerek ülke içinde kalanlar gerekse komşu ülkelere sığınanlar-için sağladığı yardım 3.1 milyar Euro'ya ulaşmıştır (ECHO Factsheet, January 2015).

2011-2014 döneminde ECHO'nun Suriye'ye yaptığı insani yardımların muhasebesinin ardından, söz konusu yardımların yerel düzeyde kullanımı ve Birliğin Suriye mülteci krizine verdiği karşılıktan da kısaca söz etmek gerekmektedir. Yapılan araştırmalar sonucu Suriye'ye yapılan insani yardımın yerel seviyede ne kadarının kullanıldığına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Ancak

ülkede her geçen gün artan şiddetin insani yardıma erişimin hızlı, sorunsuz, güvenilir şekilde ve kesintiye uğramadan gerçekleşmesini engellediği bir gerçektir. Bu durum, Birlik yardımının ihtiyaç sahibi Suriyeliler için etkin biçimde kullanımına ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir. AB, krizin başlangıcından bu yana ciddi miktarda yardımda bulunmuştur fakat Suriyeliler'in bundan yeterli ölçüde yararlanıp yararlanmadıkları başlı başına bir soru işaretidir.

AB'nin Suriye mülteci krizine verdiği karşılığa bakıldığında, bir yandan ülkede yaşanan şiddetin sona ermesi ve siyasal değişim sağlanmasına yönelik çabaları destekleyip insani yardım yaparken, diğer yandan kendi sınırlarını muhafaza etmeye çalıştığı ve Birlik topraklarına gelmiş olan Suriyeli sığınmacılara çok sınırlı bir biçimde koruma sağladığı görülmektedir. Üye devletler, sınır ve sığınma politikalarını güvenlik ihtiyaçlarına göre şekillendirmekte, başta Suriyeliler olmak üzere sığınmacıların ülkelerine gelişlerini caydırıcı ve kısıtlayıcı önlemler almaktadırlar. Örneğin, Avrupa'ya ulaşmak isteyen sığınmacılar açısından en önemli giriş noktası niteliğindeki Yunanistan, Temmuz 2012'de Türkiye sınırına 1800 ek sınır polisi göndermiş ve Meriç Nehri'ne 26 adet yüzer bariyer yerleştirmiştir (Fargues and Fandrich, 2012: 12). Bulgaristan'da başta Suriyeliler olmak üzere, ülkede bulunan sığınmacıların sayısını azaltmak için, sınır polisi yargısız olarak ve sıklıkla güç kullanarak sığınmacı olduğu düşünülen kişileri Türkiye'ye geri döndürmüştür (HRW, 2014). AB'nin diğer üye devletlerinde ise Suriyeli sığınmacılara karşı farklı uygulamalar söz konusudur. Almanya ve İskandinav ülkeleri sığınmacılara nispeten olumlu biçimde yaklaşım koruma sağlamaları da Birlik düzeyinde koruma ve tanınan haklardan söz etmek mümkün değildir. Genel itibariyle, Suriyeli sığınmacıların Avrupa devletleri tarafından hoş karşılanmadıkları bir gerçektir. Onların bu tavrı ve izledikleri göç siyaseti ise AB'nin Suriyeliler'e yaptığı insani yardımla tezat oluşturmaktadır.

Sonuç

Dünyanın pek çok bölgesinde yaşanan silahlı çatışmalar gibi insan kaynaklı felaketler ve doğal afetler, gerek nicelik gerekse niteliksel açıdan ciddi boyutlara ulaşan insani krizlere yol açmaktadır. Bu insani krizlerle beraber giderek daha fazla sayıda insanın yardıma muhtaç duruma düşmesi ise uluslararası toplum tarafından sağlanan insani yardımın önemini her geçen gün arttırmaktadır.

İnsani yardım alanında dünya çapında en çok bağış yapan ülke ve örgütler incelendiğinde, ABD ve Avrupa Birliği'nin listenin en üst sıralarında yer aldıkları görülmektedir. Avrupa Birliği'nin insani krizler karşısında sağladığı insani yardım, bir yanda üye-devletler diğer yanda Avrupa Komisyonu'nun bütçesinden karşılanmaktadır.

Birliğin dünyanın çeşitli bölgelerindeki krizler karşısında yaptığı insani yardımlar, vekâlet kuramı çerçevesinde düşünüldüğünde, Avrupa Komisyonu'nun sorumluluğundadır. Vekâlet veren taraf, yetki paylaşımında bulunan üye-devletler, vekil is Birlik kurumlarından biri olan Komisyon'dur. Avrupa Topluluğu'nun Birliğe dönüştüğü 1990'ların başında insani yardım operasyonları, Komisyon

bünyesindeki birkaç Genel Müdürlüğün sorumluluğunda iken, sistemde yaşanan sorunlar nedeniyle yalnızca insani yardımdan sorumlu olan bir idari yapı oluşturulmuştur. Söz konusu yapı, 1992'de kurulan İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü'dür. İş tanımları "ihtiyaca dayalı yaklaşım"a göre yapılmış olan İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü (ECHO), insani yardımları uluslararası örgütler ve STK'lerden oluşan paydaşları aracılığıyla dağıtmaktadır. ECHO ile paydaşları arasında Çerçeve Ortaklık Anlaşmaları'na dayanan bir işbirliği bulunmaktadır.

Lizbon Antlaşması ile yasal bağlayıcılığa sahip politika statüsüne kavuşan insani yardımların elae alındığı bu makalede, II. Dünya Savaşı'ndan beri dünyanın tanık olduğu en büyük insani krizlerden biri niteliğindeki Suriye krizi karşısında, Avrupa Birliği'nin 2011-2014 döneminde hem Suriye'de kalanlar hem de komşu ülkelere sığınan Suriyeliler'e yaptığı insani yardım örnek olarak incelenmektedir. Bu inceleme, Avrupa Komisyonu, özellikle de ECHO belgelerine dayanmaktadır.

2011-2014 döneminde Suriyeliler için 3 milyar Euro'nun üzerinde insani yardımda bulunan AB, Komisyon'un Uluslararası İşbirliği, İnsani Yardım ve Kriz Müdahale konularından sorumlu üyesinin açıklamalarında görüldüğü gibi, krizden etkilenen Suriyeliler'in yanında yer aldığını her fırsatta dile getirmektedir. Birliğin insani yardımı, muhtaç durumdaki Suriyeliler'in barınma, gıda, temiz su, hijyen vb. ihtiyaçlarının karşılanmasından sağlık hizmetleri ile çocuklara sunulan eğitim hizmetine kadar uzanan geniş kapsamlı bir yardımdır ve ECHO'nun paydaşları tarafından gerek ülkede yaşayan gerek komşu ülkelere sığınan Suriyeliler'e ulaştırılmaktadır. Ancak yardımın dağıtılması konusunda Suriye içinde çok ciddi sorunlar mevcuttur. Görevliler, güvenlik sorunları yüzünden, yardım ulaştırmada engellerle karşılaşmakta, kimileri yaşamlarını yitirmekte ve dolayısıyla faaliyetlerin hızı kesilmektedir. Bu sorun, Komisyon'un Uluslararası İşbirliği, İnsani Yardım ve Kriz Müdahale konularından sorumlu üyesi tarafından sık sık dile getirilmektedir.

Suriye'de krizin başladığı 2011 yılından 2014 yılının sonuna kadar geçen dönemde yaptığı insani yardımlardan anlaşılacağı üzere, Avrupa Birliği muhtaç durumdaki Suriyeliler'in yanında yer almaya devam edecektir çünkü söz konusu yardımlar, Birliğin krizden etkilenenlerle dayanışma içinde olduğunun göstergesidir. Fakat esas önemli olan husus, ülkedeki şiddeti sona erdirecek siyasi uzlaşmaya biran önce varılmasıdır ki krizin başından beri AB bu yönde atılan adımları desteklemektedir. Uluslararası toplum, krize sürdürülebilir bir siyasi çözüm getirilmesi için gereken iradeyi göstermelidir. Böylece Suriye'deki anlaşmazlığın komşu ülkelere sıçramasıyla oluşabilecek bölgesel istikrarsızlığın da önüne geçilmiş olunacaktır.

Kaynakça:

- Anadolu Ajansı, “BMGK kararları Suriye’de işlemiyor”, 2 Mayıs 2014, <<http://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmgk-kararlari-suriyede-islemiyor/162802>>, (2 Nisan 2015).
- Bilgesam (2012) “Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye”, *Bilge Adamlar Kurulu Raporu 52*, <<http://www.bilgesam.org/Images/Haberler/HaberlerDiger/rapor52.pdf>>, (5 Mart 2015).
- Dalacoura, K. (2012) “The 2011 uprisings in the Arab Middle East: political change and geopolitical implications”, *International Affairs*, 88 (1): 63-79.
- Dalia, D. (2001) “The European Union’s Humanitarian Aid and Cooperation with Partners: The Framework Partnership Agreements”, içinde C. Cosgrove-Sacks (der.), *Europe, Diplomacy and Development: New Issues in EU Relations with Developing Countries*, (New York: Palgrave).
- ECHO (2013) “Syria Crisis”, *Crisis Report - SITREP No.19*, (5 Mart 2015).
- ECHO (2014) “Avrupa İnsani Yardım Mutabakatı”, *ECHO Bilgi Dosyası*, <http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/thematic/consensus_tr.pdf>, (2 Şubat 2015).
- ECHO, Factsheet – Syrian Crisis, Mayıs 2012, <<http://reliefweb.int>>, (10 Şubat 2015).
- ECHO, Factsheet Syria, 14 Ocak 2013, <<http://reliefweb.int>>, (10 Şubat 2015).
- ECHO, Factsheet Syria Crisis, 9 Ocak 2014, <<http://reliefweb.int>>, (15 Şubat 2015).
- ECHO, Factsheet Syria Crisis, Ocak 2015, <<http://reliefweb.int>>, (22 Şubat 2015).
- ECHO, Humanitarian Implementation Plan (HIP) Syria Crisis, Version 4, 24 Temmuz 2013, <<http://reliefweb.int>>, (28 Şubat 2015).
- ECHO Report, “Worsening crisis in Syria: European Commission increases its emergency aid”, 7 Eylül 2012, <<http://reliefweb.int>>, (12 Mart 2015).
- ECHO Report, “Humanitarian response to the Syrian crisis: EU Commissioner convenes donors, Syria’s neighbours and aid agencies”, 27 Eylül 2012, <<http://reliefweb.int>>, (12 Mart 2015).
- ECHO Report, “EU Pledges € 100 million for humanitarian aid”, Ref: IP/13/60, 29 Ocak 2013, <<http://reliefweb.int>>, (15 Şubat 2015).
- ECHO Report, “A collective effort to support the victims of Syria’s crisis – the EU’s humanitarian work”, Ref: SPEECH/13/79, 30 Ocak 2013, <<http://reliefweb.int>>, (5 Mart 2015).
- ECHO Report, “Syria crisis: the EU responds to spiralling needs with more emergency humanitarian aid”, Ref: IP/13/416, 12 Mayıs 2013, <<http://reliefweb.int>>, (8 Mart 2015).
- ECHO Report, “Syria crisis: EU delivers on its pledges and mobilises another € 85 million for Syria and Jordan”, 28 Ekim 2013, <<http://reliefweb.int>>, (10 Mart 2015).
- ECHO Report, “Syrian crisis: EU pledges additional funding for humanitarian aid as needs continue to rise”, 14 Ocak 2014, <<http://reliefweb.int>>, (18 Şubat 2015).
- ECHO Report, “EU to provide more funding to fight polio in Syria”, 14 Mart 2014, <<http://reliefweb.int>>, (20 Şubat 2015).
- ECHO Report, “The silent war: 200.000 Syrians have died due to lack of access to health care”, 28 Mayıs 2014, <<http://reliefweb.int>>, (5 Ocak 2015).

- ECHO Report, “Syria crisis: EU steps up assistance”, 23 Eylül 2014, <<http://reliefweb.int>>, (8 Ocak 2015).
- ECHO Report, “Kobane refugee crisis: EU steps up assistance”, 12 Ekim 2014, <<http://reliefweb.int>>, (10 Ocak 2015).
- ECHO Report, “ECHO provides additional 4 million Euros to keep Syrian children healthy”, Amman, Jordan, 25 Kasım 2014, <<http://reliefweb.int>>, (2 Ocak 2015).
- ECHO Report, “EU steps up assistance for Syrian refugees in Turkey”, 09 Aralık 2014, <<http://reliefweb.int>>, (12 Ocak 2015).
- Erdoğan, M. M. (2012) “Avrupa Birliği'nin Suriye Politikası”, içinde B. Akgün (der.), *Suriye Krizi'nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, (SDE Analiz), <<http://www.sde.org.tr/userfiles/file/suriye%20analiz.pdf>>, (2 Mart 2015).
- European Commission, “More EU Support for the Victims of Syria’s Humanitarian Crisis”, 22 March 2012 Press Release, <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-273_en.htm?locale=en>, (22 Ocak 2015).
- European Parliament, (2015) “Humanitarian Aid”, Fact Sheets on the European Union, <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_6.3.2.pdf>, (24 Ocak 2015).
- European Union External Action Service, “Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions – Towards a Comprehensive EU Approach to the Syrian Crisis”, JOIN (2013) 22 final, (24 June 2013), <http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/130624_1_comm_native_join_2013_22_communication_from_committee_to_inst_en_v10_p1_7332751.pdf>, (24 Ocak 2015).
- European Union External Action Service (2015a) “European Neighbourhood Policy”, <http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index_en.htm>, (8 Mart 2015).
- European Union External Action Service (2015b) “The EU’s Relations with Syria”, <<http://eeas.europa.eu/syria>>, (8 Mart 2015).
- Fargues, P, C. F. (2012) “The European Response to the Syrian Refugee Crisis-What Next?”, *Migration Policy Centre Research Report 2012/14*.
- Haglund, A. (2001) “The European Union and Humanitarian Assistance: Definition, Context and Developments”, içinde C. Cosgrove-Sacks (der.), *Europe, Diplomacy and Development: New Issues in EU Relations with Developing Countries*, (New York: Palgrave).
- Human Rights Watch (2014) “Containment Plan: Bulgaria’s Pushbacks and Detention of Syrian and Other Asylum Seekers and Migrants”, <<https://www.hrw.org/report/2014/04/28/containment-plan/bulgarias-pushbacks-and-detention-syrian-and-other-asylum-seekers>>, (22 Ocak 2015).
- İktisadi Kalkınma Vakfı (2012) “AB Dışişleri Bakanları Suriye’ye Uygulanan Yaptırımları Ağırlaştırıldı”, <http://ikv.org.tr/images/upload/data/files/5-ab_disisleri_bakanlari_suriye.pdf>, (01 Şubat 2015).
- Kahraman, S. (2012) “AB-Akdeniz Bölgesel Politikaları ve Türkiye’nin Uyumunu”, *Journal of Yaşar University*, 3 (12): 1731-1742.
- Klages, R. (2001) “The European Union’s Aid Policy”, içinde C. Cosgrove-Sacks (der.), *Europe, Diplomacy and Development: New Issues in EU Relations with Developing Countries*, (New York: Palgrave).

- Norwegian Refugee Council (2015) “Failing Syria: Assessing the Impact of UN Security Council Resolutions in Protecting and Assisting Civilians in Syria”, *Report* <http://www.nrc.no/arch/img.aspx?file_id=9194005>, (10 Mart 2015).
- Papademetriou, T. (2011) “Avrupa Birliği Dış Yardımları”, TİKA, *Dış Yardımların Düzenlenmesi: Seçilmiş Ülke Uygulamaları 2011/12*, Ankara: TİKA
- Ross, S. (1973) “The Economic Theory of Agency: The Principal’s Problem”, *The American Economic Review*, 63(2):134-139.
- Seeberg, P. (2015) “The EU and the Syrian Crisis: The Use of Sanctions and the Regime’s Strategy for Survival”, *Mediterranean Politics*, 20(1):18-35.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2011) “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, Ankara: ABGS.
- United Kingdom Parliament (2014), “12 EU support for rehabilitation following the earthquake in Haiti”, UK Parliament, European Scrutiny Committee, <<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201415/cmselect/cmeuleg/219-xix/21915.htm>>, (5 Mart 2015).
- UNHCR (2015) “Global Trends: Forced Displacement in 2014”, Geneva: UNHCR.
- UNHCR (2015b) “Map – Syrian Refugees in the Region December 31st 2014”, Syria Regional Refugee Response, <<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>>, (15 Ocak 2015).
- UNOCHA, “Updated Overview: 2015 Syria Response Plan and 2015-2016 Regional Refugee and Resilience Plan”, 31 March 2015, <https://docs.unocha.org/sites/dms/Syria/Overview%20of%202015%20Response%20Plans%20for%20Syria%20Crisis_150322.pdf>, (10 Nisan 2015).
- Versluys, H. and Orbie J. (2006) “Theorizing EU Humanitarian Aid Policy”, Paper presented for the 3. Pan-European Conference on EU Politics, 21-23 September, İstanbul.
- Versluys, H. (2007) “Explaining Patterns of Delegation in EU Humanitarian Aid Policy”, *Perspectives*, (28): 67-84.
- Versluys, H. (2008) “European Union Humanitarian Aid: Lifesaver or Political Tool?” içinde J. Orbie (der.), *Europe’s Global Role: External Policies of the European Union*, (England and the USA: Ashgate).